

**Pécsi Tudományegyetem
„Oktatás és Társadalom”
Neveléstudományi Doktori Iskola**

Báder Iván

**Cigány gyerekek integrációja az oktatáspolitikai döntések
tükrében**

Doktori (PhD) értekezés

**Témavezető:
Dr. habil. Híves-Varga Aranka**

**Pécs
2019**

A katolikus egyház oktatásával kapcsolatos szakirodalmakat olvasva láthatjuk, hogy a katolikus egyház az oktatásban betöltött évszázados múltja során, általában a jobb társadalmi státuszú családok gyermekeinek nevelését vállalta fel, nem mellékesen figyelve arra, hogy ideológiailag is kötődés legyen a család részéről a vallás irányába. A 2011.évi oktatási centralizációt követően az állam, önkormányzatok és az egyház(-ak) közötti megállapodásként, a katolikus egyház (és szervezetei) több olyan korábbi önkormányzati iskolákat vettek át fenntartóként, ahol feltételezhetően többségében tanulnak hátrányos helyzetű és/vagy cigány gyerekek. A korábbi szociológiai szakirodalmak (Csongor 1991, Forray 1998, Havas-Kemény-Liskó 2000) bizonyították, hogy a cigány többségű iskolák minőségileg rosszabb színvonalon működnek, a gyerekek - ha be is fejezik az általános iskolai tanulmányaikat - kibuknak a középiskola rendszeréből (amelyek sokszor csak piacképtelen szakmákat adó szakiskolákat jelentenek). A 2017 és 2018 között zajló empirikus kutatásom fő célja az volt, megvizsgáljam, hogy az egyházi átvétel jelentett –e minőségi (és egyéb más) javulást a – feltételezhetően- cigány többségű általános iskolák esetében.

(cigány gyerekek, oktatáspolitikai, integráció, egyházi nevelés, közösségi iskola modell)

1) A hipotézis

Feltételezésem szerint a katolikus egyház által átvett általános iskolák esetében a cigány gyerekek integrációja megakadt, nem rendelkeznek új pedagógiai módszerekkel a hátrányok leküzdéséhez, a fenntartóváltás nem jelent vallási kötődést, nem érvényesülnek azok az értékek, melyeket a katolikus vallás közvetít és előnyként tudna használni a cigány közösséggel való együttműködés során. Mindez azért, mert nincs meg annak a pedagógiai kultúrának a hagyománya az egyház kezében, amikor alacsony társadalmi státuszú tanulókkal (és családjukkal) kellene hatékony iskolai munkát végeznie. Így a fenntartóváltás valójában tovább erősíti és maradandóvá teszi a már meglévő szegregációt és iskolai kudarcokat a cigány gyerekek esetében. Azonban egy – a közösségekre épülő – intézménnyé alakulással (amely intézmény a település közösségi centruma, ahol az integrációs programok mellett az inkluzív nevelési eszközei, az iskolai szociális munka módszerei érvényesülnek), a keresztény hit által (melynek értékrendszerében több olyan érték van, amely a cigány közösségek értékeivel, hagyományaival és szokásaival megegyező) megvalósulhat az integráció.

2) A mintavételi eljárás

Alap populációnak a 2016/2017-es tanévben, a katolikus egyház által működtetett összes általános iskolát tekintettem. Mivel a cigány nemzetiséghez való hovatartozás nem dokumentálható, ezért a következő szempontok alapján feltételeztem, mely intézményekben tanulhatnak többségében cigánygyerekek:

a) Ahol a *település kedvezményezett (hátrányos helyzetű) vagy átmenetileg hátrányos helyzetű* a 2015-ös kormányrendelet értelmében (a *Kormány105/2015. (IV. 23.) rendelete*)

b) Ahol a jogszabály szerint több a *hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanuló* (Oktatási Hivatali adatok). Ebben az esetben a 2012. októberi adatokat vettem figyelembe, hiszen a jogszabályi változások után (Gyermekvédelmi törvény módosításai a fogalmakat illetően) az arányszámok jelentősen visszaestek. Másrészt az iskolák többsége a 2012/13-as tanévben került egyházi fenntartás alá. Azon iskolákban, melyekben a tanulói összlétszámhoz viszonyítva a hátrányos helyzetű (HH) és halmozottan hátrányos helyzetű (HHH) tanulók aránya elérte a 40%-ot, a mintába került.

c) Ahol a 2011.évi *népszámlálási adatok* alapján nagyobb arányban vallották magukat cigánynak.

d) Ahol az iskolában *cigány/roma nemzetiségi program* működik.

1. számú táblázat: A vizsgálati mintába került egyházmegyék települései

Egyházmegye / egyházi szervezet	Iskolái
Váci Egyházmegye- római katolikus	Borsosberény, Cserhátsurány, Mátramindszent, Nagykáta, Nógrádsipek (5 iskola)
Egri Egyházmegye – római katolikus	Apc, Borsodszentgyörgy, Encs, Felsőzsolca, Hangony, Hernádkak, Kál, Kőtelek, Nagykörű, Sajólád, Sajópetri, Serényfalva (12 iskola)
Hajdúdorogi Exarchátus – görögkatolikus	Homrogd, Nyíradony (2 iskola)
Miskolci Exarchátus – görögkatolikus	Nyíregyháza, Rakacaszend (2 iskola)
Pécsi Egyházmegye – római katolikus	Pécs (1 iskola)
Máltai Szeretetszolgálat	Gyulaj, Tarnabod (2 iskola)
Debrecen-Nyíregyházi Egyházm. - római kat.	Egyek (1 iskola)

3) A kutatói kérdések

a) A hátrányos helyzetű és /vagy cigány tanulók által felülreprezentált általános iskolák átvételével a katolikus egyház a már működő szegregációs gyakorlatot erősíti, esetleg új szegregációs típusok figyelhetőek meg, vagy tudnak szolgálni olyan *modell(-ek)* kidolgozásával, amely megoldásként működhetnek abban a helyzetben, amikor társadalmi kényszerhelyzetek alakulnak ki, mint például egy kistelepülés többségében cigányok által lakottá válik, vagy az állam és az önkormányzat is „lemond” az iskolafenntartói szerepéről?

b) Mennyire érvényesülnek, illetve tudnak működni *az integrációs pedagógiai módszerek* az egyházi iskolákban, ahol vagy csak cigány tanulók tanulnak, vagy felülreprezentált a cigány tanulók aránya? Milyen *pedagógus attitűdök* érvényesülnek a cigány gyerekek nevelésével kapcsolatosan a keresztényi értékrend szerint működő intézményekben?

c) Tudja-e (és ha igen, hogyan) egy katolikus egyházi *iskola érvényesíteni a keresztényi értékeket* a hátrányos helyzetű és cigány gyerekek nevelése során? *Milyen többletet tud nyújtani* egy egyházi fenntartású iskola a cigány tanulóinak, mint egy állami fenntartású iskola?

4.) A vizsgálati módszerek bemutatása

A vizsgálat során három, a társadalomkutatásban használt módszert alkalmaztam.

a) Egyrészt az intézmények vezetőinek állítottam össze kérdőívet (2017 ősz).

b) Másrészt az iskolákban nevelő pedagógusokat kérdeztem kérdőív segítségével. (2018 tavasz).

c) Harmadrészt a szülőkkel tartottam fókuszcsoporthozos beszélgetést (5 fókuszcsoporthoz tudtam szervezni, csoportonként átlagban 8 fővel – 2018 ősz).

A fókuszcsoporthoz kialakításánál három fontos dologra törekedtem:

- Ne azok a szülők vegyenek részt, akiket az iskolaigazgatók ajánlanak (az esetleges befolyásoltság miatt),
- Magukat cigánynak valló szülőket találjak a csoporthoz,
- Lehetőleg mindegyik egyházmegyében tudjak legalább egy csoportot kialakítani.

Az intézményvezetői kérdőívet 25 iskola igazgatójának küldtem ki. A 25 igazgató közül 21 fő töltötte ki a kérdőívet. Ez 84%-a a tervezett mintának. A 25 intézményben összesen 302 főállású pedagógus dolgozott a vizsgálat időpontjában. A pedagógus kérdőívet 212 fő töltötte

ki, amely az összes pedagógus 70,19%-át jelenti a mintáknak. A beérkező adatokat SPSS statisztikai módszer segítségével dolgoztam fel. A pedagógus kérdőívek feldolgozásánál egyszerű statisztikákat használtam. Átlagokat, százalékos megoszlásokat. Átlagok összevetésénél ANOVA teszttel 0,05-ös szignifikanciával. Kategorialis változóknál keresztábrát, szintén 0,05-ös szignifikancia szinttel. Ki kell hangsúlyozni, hogy mindez *véleményt mér*, és nem konkrét tényeket. Ez a kép él a 25 iskola pedagógusainak a fejében, ami azonban torzíthat - és minden bizonnyal torzít is, hiszen szubjektív. Objektív az lenne, ha pl. a kompetencia eredményekkel vettem volna össze az egyházi/nem egyházi iskolákban az eredményességet azonos szociális háttérű gyermekek esetében. De még az is torzíthat, tudjuk. Az intézményvezetői kérdőívek feldolgozásánál, hogy jól működő csoportokat alakítsak ki, általában 30-40-es elemszám kellett volna cellánként, viszont sok esetben 0-ás válaszokat kaptam. A longitudinális összehasonlításnál általában a 2013 és a 2017-es évet használtam. Ennek az volt az oka, hogy a 2013-as év már kevésbé volt válaszhányos. Az egyház többségében 2012-es tanévben vette át az önkormányzatoktól vagy az államtól a fenntartói szerepet. Adatvédelmi szempontból nem a települések neveit (mivel könnyebben beazonosítható), hanem az *iskolák neveit* használtam.

5) Az eredmények

5.1 Az intézményvezetői kérdőívek alapján

a) Az iskolai szegregáció különböző, – már korábban ismert - típusai felfedezhetőek a statisztikai adatokat elemezve.

- Az adott iskola a település egyetlen iskolája, viszont magas arányban viszik el más településekre a gyerekeket.
- Az iskola a település egyetlen iskolája, viszont magas arányban járnak az iskolába más településekről a gyerekek.
- A településen több iskola is működik, viszont a vizsgált intézményben nagyon alacsony a tanulói létszám, míg más iskolákban magas.
- Az iskola tagintézményként működik nagyon alacsony tanulói létszámmal.

b) A tanulói összlétszám az iskolákban lassú csökkenést mutat az átvétel évéhez képest (ugyanakkor ez a demográfiai mutatókkal is magyarázható!)

- c) Azokban a települési iskolákban, ahol a település a kormányrendelet értelmében hátrányos helyzetűnek számít, alig éri el a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya a 40 %-ot az iskola összlétszámához képest. Mindezt látva feltehető a kérdés, hogy a szülők érdekérvényesítő képességének vagy esetleg az iskolai „ráhatásnak” tudható be az alacsony százalékos arány.
- d) Amelyik intézményben tanulnak sajátos nevelési igényű tanulók, a gyerekek többségében hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű tanuló.
- e) A magántanulói jogviszony létesítését az iskolák, még mindig alkalmazzák, mint diszkriminációs eszközt. Azokban az iskolákban, ahol vannak magántanulói jogviszonyú gyerekek, azok mindegyike hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű.
- f) Az évisméltésre buktatott tanulók aránya nem magas, viszont amelyik iskolában évisméltésre buktatás volt, a gyerekek között arányában többségében vannak a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók.
- g) A vizsgált iskolák 62%-ban a BTMN-nek minősített tanulók között a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya 50 és 100% között van. Ezzel szemben a feladat ellátása az iskolákban nagyon hiányos hiszen, a fejlesztőpedagógusok száma az egyházi átvételhez képest 2017-re két helyen emelkedett egy főre. Logopédus két helyen volt státuszban az átvételkor és ennyi is maradt. Pszichológus az egyházi átvételkor sehol nem volt, 2017-ban egy iskolában volt.
- h) Ha a továbbtanulási arányokat elemezzük, a vizsgálatból látható, hogy az egyházi átvétellel sem változtak a korábbi tendenciák. A gimnáziumba beiskolázott összes tanulók számához képest, a halmozottan hátrányos helyzetűek aránya 0,038%. Az összes beiskolázott tanulók számához képest, a halmozottan hátrányos helyzetűek aránya a szakiskolában továbbtanuló gyerekek esetében 60,3%.
- i) A tanítási órákon kívüli és iskolán kívüli programokban hátrányos helyzetű és a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók az iskolákban vagy nincsenek jelen vagy csak ők vesznek részt a programokon.
- j) A hiányzások miatti évisméltések száma úgy alakult, hogy az egyházi fenntartásba kerülés előtt 7 eset fordult elő, 2016-ban 12 eset. A 12 esetből 5 fő hátrányos helyzetű és 2 fő halmozottan hátrányos helyzetű volt.
- k) Az iskolák infrastrukturális állapotáról elmondható, hogy az épületek kevesebb mint fele van jó állapotban, közel negyede felújításra szorul, folyamatos beosztási gondot jelent az

iskolák számára a tornateremben való szakórák megtartása, asztali számítógép minden napi használata az iskolák 44%-ában gondot jelent. Összességében elmondható, hogy olyan egyházi fenntartású intézményekről beszélünk, ahol a működéshez szükséges infrastrukturális és technikai feltételek sok esetben hiányosak, úgy, hogy központi normatíva az egyházi intézményekben magasabb, a kiegészítő (egyházi) normatíva mellett.

l) Ha az iskolák személyi feltételeit összegezzük, elmondható, hogy az iskolák 33,3% -nál fordult elő, hogy nem a szakképzettségének megfelelő tantárgyat tanított pedagógus. A legtöbb HHH-s tanulót nevelő iskolákban egyetlen (három esetben 1 fő) pályakezdő pedagógust tudtak alkalmazni. A HHH-s tanulókat magas arányban nevelő iskolákban egyik helyen sem volt gyermekvédelmi felelős. Szociális munkást egyetlen iskola sem alkalmazott, (még ott sem, ahol teleprehabilitációs program lett megvalósítva!).

m) Az iskolák kapcsolatrendszerét vizsgálva, azt tapasztaltuk, hogy a legkevésbé hatékonyak a cigány kisebbségi önkormányzatokkal való kapcsolatot értékelik, még a tanodánál is, úgy, hogy az iskolák 20%-ának van napi kapcsolata a tanodával. Azok az iskolák közül, ahol a HHH-s arány magasabb, mint 50%, a helyi cigány kisebbségi önkormányzattal csupán 3 iskolában ápolnak jó kapcsolatot.

5.2 A pedagógusokkal készített kérdőíves felmérés alapján

a) Az iskolákban a tantestület átlagéletkora 45 év fölött van. Minél több hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanuló tanul az iskolában az átlagéletkor egyre növekszik.

b) A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók iskolai teljesítményét illetően amennyiben a hátrányok „okai” között a cigány származást nem jelöljük meg, a pedagógusok jobban elfogadóbbak. Ha azonban nevesítjük a tanulót cigány származásának nagyobb lesz a megosztottság az átlagok között.

c) Ha minél kevesebb ideje tanít a pedagógus az iskolában, azok gondolják úgy, hogy a cigány gyerekeknek jobb, ha külön osztályba járnak.

d) A pedagógusok a cigány gyerekek iskolai kudarcaiért a családot teszik felelőssé. A legmagasabb pontszámot a szülők hanyagsága, nemtörődömsége és a család helytelen életmódja kapta.

e) A pedagógusok 78,4%-a szerint van előnye a cigány gyerekek egyházi iskolákban való nevelésének, 21,6%-a szerint nincs. A cigány családi nevelést a pedagógusok teljes sztereotíp

gondolkodásmóddal kezelik (kevés szókincs, visszahúzó hagyományok, szülői érdektelenség). Ugyanakkor az egyházi iskolában való ottlétüket és teljesítésüket teljesen alulértékelik.

f) A pedagógusok 41,8%-a szerint van előnye a cigány gyerekek elkülönített oktatásnak.

g) A cigány tanulók középiskolai lemorzsolódásának okaiként a pedagógusok vagy a családot vagy magát a tanulót okolják többségében. Főként azok a megállapítások kapnak magasabb átlagot, melyek előítéleteken, vagy sztereotípiákon alapulnak.

h) Ha az iskolák egyházi átvétel megítélését elemezzük, azt látjuk, hogy a pedagógusok 41%-a „teljes mértékben és a jelentős mértékben” van meggyőződve arról, hogy előnyös volt a fenntartóváltás a hátrányos helyzetű és /vagy cigány tanulók iskolai előmenetelére.

i) A kooperatív tanulás módszertanát, projekt módszert, drámapedagógiát (melyek az IPR program továbbképzési programjában kötelező elemek voltak) a pedagógusok közül 30,59%-a, a drámapedagógiát 14,47%-a, míg a projekt módszert 13,71%-a használja az oktatási-nevelői munkája során.

j) A családokkal való kapcsolattartás formái közül a pedagógusok legnagyobb arányban a szülőket a tanulmányi problémák tájékoztatása miatt keresik. 82%-uk a magatartásbeli és életviteli gondok esetén tájékoztatja a szülőket. A legkevesebb arányban (17%) mennek el a pedagógusok családot látogatni (19%-uk soha nem volt még családot látogatni!).

h) Az integrációs programok közül a pedagógusok az Útravaló programot ismerték a legtöbben, viszont az a program kapta a legrosszabb minősítést is. A tanoda programot 24 fő értékelte 3,88-as átlaggal, amely a vártnál sokkal rosszabb.

j) Az állami és egyházi szektorban működő iskolák összehasonlításánál az egyházi szektorban minden esetben nagyobbak az átlagok. A legjobbnak a tanár- diák viszonyt és a szülői házzal való kapcsolatot, leggyengébbnek a gyerekek teljesítményét. Az egyházi és az állami szektorban működő iskolákban a legmeghatározóbb különbséget a felnőttekkel való viszonyban, a gyerekek viselkedésében és a tanár-diák viszonyban látják a pedagógusok.

5. 3 A szülőkkel folytatott beszélgetések megállapításai

- A legtöbb szülő nem akart iskolát váltani az egyházi átvételkor, ezért hagyta gyermekét (-eit) az iskolában.

- Nem érznek változást a tantestület gyermekekhez való viszonyában.
- Pozitív hatásként élik meg, hogy a gyermekeik hittant tanulnak.
- Az iskolákban folyó pedagógiai munkával kapcsolatosan sok kifogásuk van a szülőknek. Nem érzik magukénak azt az intézményt, ahová gyermekeik járnak.
- Hiányosnak ítélik meg az iskola családokkal való kapcsolatát.
- Hiányolják a vallási programokat az iskola életéből, pedig a keresztényi szemléletmódot hatásosnak ítélik meg a gyermekeik nevelésében.

6.) Javaslatok

A kapott eredményeket a következő táblázatban foglalom össze:

2. sz. táblázat: A kapott eredmények SWOT analízise

Erősségek	Lehetőségek	Gyengeségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> - A szülők a vallásos nevelés „lehetőségét” pozitívként élik meg. - A szülők a keresztényi szemléletmódot hatásosnak ítélik meg a gyermekeik nevelésében. - Az iskolák infrastrukturál is állapota jónak mondható 	<ul style="list-style-type: none"> - A pedagógusok közel fele az egyházi átvételt lehetőségként értékelik a hátrányos helyzetű és /vagy cigány gyerekek nevelésére 	<ul style="list-style-type: none"> - A szülők hiányosnak ítélik az iskola és a család viszonyát - A szülők „nem érzik magukénak” az iskolát - A szülők nem érznek változást a tanárok és a tanulók közötti kapcsolatrendszerben - A szülők hiányolják a vallási programokat az iskola életéből - A tantestület magas átlagéletkora (főként a magas HHH-s arányú iskolákban) - Az integrációs pedagógiai módszereket kevesen ismerik és kevesen is alkalmazzák a pedagógiai munkájukban - A jelenleg is futó felzárkóztatási programokat ismerik a pedagógusok, kevesen vesznek benne részt és alul értékelik. - Még mindig magas a SNI-s, magántanuló és BTM-s tanulók között a HH-s és HHH-s tanulók aránya! -A helyi roma közösség vezetőivel nem jó a kapcsolat - Amelyik településen tanoda működik az iskolának minimális kapcsolata van az intézménnyel 	<ul style="list-style-type: none"> - Erős előítéletek vannak a pedagógusok körében (minél fiatalabb, annál erősebb) -A szegregált nevelés támogatják a pedagógusok (főként ha fiatalabbak!) - A cigány gyerekek iskolai kudarcaiért a családot okolják a pedagógusok - A cigány gyerekek családi szocializációját a pedagógusok sztereotíp módon értékelik -A pedagógusok a cigány tanulók középiskolai lemorzsolódásáért a tanulót illetve a családot okolják - A pedagógusok a családdal alig tartanak kapcsolatot - Nagyon alacsony a pedagógiai munkát közvetlenül segítők aránya

A táblázatból jól olvasható, hogy mind a szülők mind a pedagógusok az egyházi, vallási elemeket tartalmazó nevelést erősségként vagy lehetőségként értékelik. Viszont sok gyengeséget és veszélyt is felfedezhetünk a kapott eredmények között.

Hipotézisemben a közösségi szociális modellt jelöltem meg megoldási alternatívaként. Ha megnézzük a katolikus egyház és a hazai cigányság értéke és normarendszerét sok olyan hasonlóságot találunk, melyen alapulhatna a fentebb említett közösségi modell.

3. sz. táblázat: *A katolikus egyház és a cigányság érték –és normarendszerének összehasonlítása*

<i>A katolikus egyház által képviselt értékek</i>	<i>A magyarországi cigányok hagyományai (főként a hagyományőrző roma családoknál)</i>
Az élet tisztelete	Abortuszellenesség
Az elesettek támogatása	Idősek és betegek tisztelete
A szentségek kiszolgálása	A keresztlő és a temetés hagyományai
A Szűz Mária kultusz	A búcsújáró helyek felkeresése (a szentképek a lakásban)
A család tisztelet	Nagycsaládi keretek között való nevelkedés
A vallási közösségekre való építkezés	A cigány közösségben való gondolkodás

Hogyan nézne ki az iskola, mint közösségi színtér?

- Nyitott iskolává válva nemcsak az oda járó gyerekekre fókuszálnak, hanem *az egész családra*.
- A leendő iskolás gyerekeknek (*óvodások*) nyitott bemutató foglalkozások tartása.
- A már végzett diákoknak nyomon követése (akár *tanodai keretek* között a segítségnyújtás).
- A szülők számára *felntt képzések* szervezése (akár a 8 általános iskola befejezésében, OKJ-s képzések szervezése, érettségire való felkészítés).
- *Szabadidős és kulturális programok* szervezése a generációk közötti párbeszéd megteremtésével.
- A helyi *cigány közösség érdekvédelmi szervezeteit* (kisebbségi önkormányzat illetve civil szervezetek) be kell vonni a közös munkába (közös kulturális közösségi programok).

- Minden egyházi iskolában, ahol feltételezetten több a hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű és /vagy cigány tanulók aránya *főállású szociális szakembert* (szociálpedagógust) kellene alkalmazni.
- Fontos lenne olyan *módszertani mintákat* „házhoz vinni”(kooperatív technikák, inkluzív pedagógiai módszerek, érzelmi intelligencia fejlesztését szolgáló foglalkozások, resztoratív konfliktuskezelési technikák, drámapedagógia, élménypedagógiai eszközök (pl. társasjáték pedagógia), zenei foglalkozások (pl. szimfónia program).
- A *mentortanári feladatokat átgondolása*: egy akkreditált programmal rendelkező képző helyre (akár az Egyházmegyei Közoktatási Intézményfenntartók- EKIF), akik képeznék a mentortanárokat. Ugyanakkor a hálózatosodás szükségességét sem szabad lenne szem előtt téveszteni (pl. szakmai műhelymunka).
- *Érzékenyítő tréningeket* tartani
- A *pedagógiai munkát segítő alkalmazottak* (pl. fejlesztő pedagógus, logopédus, pszichológus, pedagógiai asszisztensek) foglalkoztatása
- *Keresztényi közösségi programokat* (közös zárandokutak szervezése az egész család bevonásával, katolikus családi napok tartása, biblia órák felnőtteknek, komolyzenei vallásos témájú koncertek, egyházi ünnepek közös ünneplése. szülői klubok (olyan témákat érintve, amelyek a szülőket érdeklik).
- Erősíteni kell az iskola életében a *szociális munkát* (családi koordinátorok alkalmazása- minden koordinátor napi kapcsolatot ápolna a családokkal, az esetmegbeszélés – mint a szociális munka *módszereinek beépítése* az iskolai pedagógiai munkába (pl. egy osztályban tanítók értekezlete, reggelente a kísérő szülőknek „fogadósoba” kialakítása, adománygyűjtési akciók, alapítvány létrehozása, egyházi tanulmányi ösztöndíjrendszer kidolgozása a jó képességű tanulóknak).
- A tehetséggondozás létező elemei mellett szükséges lenne egy roma nemzetiségi programmal működő – keresztényi szellemiségű -, tehetséggondozó kollégiummal ellátott, komplex programmal működő érettségit adó, *négy évfolyamos gimnázium* létrehozására.

A DOKTORI ÉRTEKEZÉS TÉMÁJÁHOZ KAPCSOLÓDÓ PUBLIKÁCIÓK:

Báder Iván (2001): Cseberből vederbe – Beszélgetés Aáry Tamás Lajos oktatási ombudsmannal Világunk 3: 2 pp. 10-12. 3p.

Báder Iván (2004): The influence of normative funding on integration in state-funded schools In: Kállai, E; Törzsök, E (szerk.) A Roma's Life in Hungary. Report 2003: Illusory politiocs and standidng still. Budapest, Magyarország: Európai Összehasonlító Kisebbségkutatások Közalapítvány (EÖKIK), (2004) pp. 71-91. , 21 p.

Báder Iván (2005): Nézőpont 2. In: Mayer, József; Németh, Szilvia (szerk.) Fókuszban a roma többségű iskolák : fenntartói elképzelések, konfliktuskezelés az iskolákban Budapest, Magyarország : Országos Közoktatási Intézet (OKI), (2005) pp. 92-97., 6 p.

Báder Iván (2010): A konfliktusok kezelésének lehetősége a szegregált típusú iskolákban Periodika 1 : 1 pp. 76-79. (2010)

Báder Iván (2013): A cigány/roma tanulók integrációja az elmúlt évtizedben az oktatáspolitikai döntések tükrében Szociálpedagógia 1 : 1 pp. 5-12. , 8 p. (2013)

Báder Iván (2015): A cigány/roma tanulók integrációja az elmúlt évtizedben az oktatáspolitikai döntések tükrében Szociálpedagógia 3 : 3-4 pp. 61-68. , 8 p. (2015)

Báder Iván (2017): Dr. Beer Miklós püspök a „Szocped Cafe” vendége Szociálpedagógia 5 : 3-4 pp. 91-108., 17 p. (2017)

Báder Iván (2021): Cigány gyerekek integrációja az oktatáspolitikai döntések tükrében In: Lovassy, Attila; Pázmány, Ágnes Kihívások a 21. századi nevelésben-oktatásban Vác, Magyarország : Apor Vilmos Katolikus Főiskola (2021) pp. 26-35., 10 p.

A DOKTORI ÉRTEKEZÉS TÉMÁJÁHOZ KAPCSOLÓDÓ KONFERENCIA RÉSZVÉTELEK:

2021. május 6. Roma Napi Konferencia Vác Apor Vilmos Katolikus Főiskola online konferencia Báder Iván: Cigány gyerekek integrációja az oktatáspolitikai döntések tükrében – egy empirikus kutatás tapasztalatai

2021. február 23. Ady Endre Református Általános nevelőtestületi továbbképzés Iskola Báder Iván: A cigány gyerekek szocializációs különbségei

2018. március 2 VIII. Roma Napi Konferencia Vác, Apor Vilmos Katolikus - Cigányok a tudományos életben című konferencia Báder Iván: Cigány gyerekek integrációja az oktatáspolitikai döntések tükrében.

2016. március 3-án Apor Vilmos Katolikus Főiskola VII. Roma Napi Konferencia - Cigányok a katolikus egyház szolgálatában - Hivatástudat, a cigány származás előnyei és hátrányai a papi hivatásban, mit tehet egy cigány pap a saját közössége boldogulásáért? műhely konferencia. Moderátor: Báder Iván

2015. december 7. A Pest Megyei Család, Esélyteremtési és Önkéntes Ház és a Nagycsaládosok Országos Egyesületének közös szakmai konferenciája romákkal folytatott jó gyakorlatokról Vác. Báder Iván AVKF tanársegéd, téma: Cigány család és az iskola.

2015. április 23. A „Cigánymissziós mozgalmak hatása Magyarországon” konferencia és könyvbemutató. Cigány Módszertani és Kutató Központ. Oktatási szekció: Báder Iván főiskolai tanársegéd: Hogyan lehet felkészülni a kihívásokra az oktatás területén? Apor Vilmos Katolikus Főiskola Társadalomtudományi és Romológia Tanszék.

2014. május 23. A Nyugat-magyarországi Egyetem Apáczai Csere János Kar Szociálpedagógia Intézeti Tanszéke és a Szociális Szakemberek Fóruma Közhasznú Egyesület - Az ifjúság problémái, az ifjúságsegítés lehetőségei című tudományos konferencia és szakmai műhely. Báder Iván, főiskolai tanársegéd, AVKF: Az integráció elősegítése az ifjúságsegítés módszereivel a cigány/roma fiatalok körében.

2014. április 8.: Cigánypasztoráció és esélyteremtés a Pest Megyei Család, Esélyteremtési és Önkéntes Ház II. Opre Roma- Roma Napi Konferencia Nagymaros. Báder Iván: Cigány gyerekek integrációja.

2014. november 21. Báder Iván (AVKF) előadása: Hétköznapok valósága avagy - a roma értelmiség kihívásai. Veres Péter Gimnázium és Szakképző Iskola, Balmazújváros.

2008. október 10. „Csak azt a gyereket tudom tanítani, akit megismertem” című konferencia - Apor Vilmos Katolikus Főiskola Romológiai és Alkalmazott Társadalomtudományi Intézete és a Magyar Pedagógiai Társaság Családpedagógiai Szakosztálya szervezésében, Vác. Báder

Iván, főiskolai oktató és a Budapesti Lakatos Menyhért Általános Iskola és Gimnázium igazgatóhelyettese előadása: A cigánygyerekek helyzete az oktatási rendszerben.

2006. április 22. A Holokauszt Emlékközpont konferenciája tanárok és a holokauszt témájával foglalkozó értelmiségiek számára. Báder Iván tanár, szociológus: Szegregáció vagy inkubátor? Pedagógiai koncepció roma gyerekek tanítására a VIII. kerületi Erdélyi utcai Általános Iskolában.